

DANUTĖ NASVYTYTĖ

IŠRAIŠKOS ŠOKIO

PRADININKĖ

LIETUVOJE IR AUSTRALIJOJE

S. VALIUKIENĖ

Kai 1983 m. pavasarį pasklido žinia apie Danutės Nasvytytės-Gabrijolavičienės mirtį Australijoje, ją skaudžiai išgyveno daugelis jos kartos žmonių. Išraiškos šokio pradininkė Lietuvoje ir Australijoje, kaip pedagogė ji buvo palietusi eilės emigracijoje gyvenančios vidurinės lietuvių moterų kartos gyvenimą, jaunystėje davusi akstino ir progos prasiveržti jų meniškam kūrybingumui. Jos pačios gaivališki, teatrališki šokiai liko įsirėžę šokio meną mylėjusių lietuvių atmintyje. Nuo pat pirmojo jos koncerto 1939 metų rudenį Kauno Valstybės Teatre, per jos trumpą, vos 10 metų tetrukusį šokėjos gyvenimą, ją lydėjo ypatinga publikos meilė. Lyg koks meteoras ji buvo trumpai nušvietusi šokio gyvenimą Lietuvoje. Kraštan, kuris tepažino tik iš Rusijos atsivežtą, daugiausia rusų šokėjų kultivuojamą klasikinio baletu meną, būdama jauna mergaitė, ji viena pati atvežė Vakaruose klestinčią išraiškos šokio kryptį ir per trumpą laiką ją išpopuliarino visoje Lietuvoje.

Gimusi Maskvoje 1916 m. gegužės mėn. 8 d., vos medicinos fakultetą baigusio dr. Motiejiaus Nasvyčio ir Salomėjos Banaitytės-Nasvytienės pirmoji trijų dukterų, Danutė užaugo Kaune, kur mokėsi Aušros ir Šv. Kazimiero gimnazijose. Jos kelias į šokių ėjimą per meilę muzikai. Vaikų įgimtą muzikalumui vystyti tėvų namuose buvo puikios sąlygos. Tėvas buvo didelis muzikos ir scenos meno mylėtojas, bene pirmasis Kaune turėjęs gerą plokštelių rinkinį, nuolat vedęs visą šeimą į Kauno Valstybės Teatro spektaklius. Dr. Nasvyčio namuose gyveno gimnazijon ir konservatorijon einą brolio Stepono du vyriausi vaikai — Algirdas ir Birutė (pianistė B. Smetonienė), kuri išmokė savo pusės seseres skambinti pianinu. Tame pačiame name, pirmajame aukšte, buvo įsikūręs Motinos brolis komp. Kazys Viktoras Banaitis, kuris ištisas naktis praleisdavo komponuodamas ir skambindamas pasaulinių kompozitorių kūrinius. Motina išmokė mergaites daugybes lietuvių liaudies dainų. Namuose buvo nuolat dainuo-

jama ir muzikuojama. Muzika buvo esminė šeimos gyvenimo dalis.

Nuo pat vaikystės Danutė savo muzikinius išgyvenimus reikšdavo judesiais. Privačiai paruošta gimnazijon, ji buvo nesociali, dominuojančios prigimties, silpna mokinė, nesijaučianti laiminga gimnazijos suole. Jos tikra paguoda buvo Kauno Valstybės Teatro operos ir baletu spektakliai, iš kurių grįžusi ji ištisas valandas šokdavo prieš veidrodį. Apie formalias baletu studijas tėvas nenorėjo nė girdėti. Tais laikais Lietuvoje mergaitei "iš gerų namų" balerinos profesija buvo nepriimtina. Be to, Danutė turėjo įgimtą širdies vožtuvų ydą ir netinkamą šokėjai kūną — ilgą liemenį ir trumpas kojas. Blaiviai galvojančiam gydytojui jo vyriausios dukros svajonės atrodė neturinčios jokios ateities. Tad jai beliko ir toliau vienai šokti namuose, išreiškiant savo išgyvenimus natūraliais, grakščiais judesiais, visai nepanašiais į stilizuotus balerinos judesius. Jie buvo spontaniški, laisvi, teikią daug džiaugsmo jai pačiai ir sukelią pasigėrėjimą artimųjų ir draugių rate. Anksčiau nepasizymėjusi grožiu, brendimo metu Danutė staiga pražydo į tikrą gražuolę: didelių tamsiai žalių akių, labai gražios spalvos, duobutėmis ir žavia šypsena papuoštu veidu, kaštaninių garbanų rėme. Pamažu ji pati įsisąmonino, kad Vakarų pasaulyje yra kultivuojamas išraiškos šokis, labai panašus į jos pačios natūralius šokius. Lietuvių kalbon jau buvo išversta Isadoros Duncan autobiografija. "Die Musik" žurnale, kurį pasiskaityti Danutė gaudavo iš dėdės K. V. Banaičio, be straipsnių apie muziką, buvo rašoma apie tada Vokietijoje ir Amerikoje klestinčią išraiškos šokių su daugelio to meto šokėjų nuotraukomis. Po studijų Viencije grįžus Lietuvon ritminės gimnastikos mokytojai Bronėi Juškevičiūtei-Lapšienei, Danutei teko lankyti jos studiją ir ten iš jos išgirsti pasakojimų apie išraiškos šokio žydėjimą Vokietijoje. Supratusi, kad jos troškimas šokti nėra vien tuščia svajonė, Danutė žūt būt nutarė vykti į užsienį studijuoti tos naujosios šokio krypties. Ji jau išdrįsdavo su savo šokiais pasirodyti Šv. Kazimiero gimnazijos vakarėlių programose. Vieno tokio pasirodymo metu, jai bešokant Mamatės dvasią Šatrijos Raganos "Senojo dvaro" inscenizavimo prologe, jos balto rūbo išpūsta rankovė pagavo užkulisyje stovėjusios žvakės liepsną. Išsigandusi, degančiam rūbe ji puolė per sceną į koridorių, kur vienuolių pagauta tapo apsaugota nuo rimtesnio sužalojimo. Deja, vietoje nesant tinkamos medicinos pagalbos, į limfos takus įsimetė infekcija. Visus paskutinius metus gimnazijoje ji sirguliavo berinama giliomis votimis, praleido daug mokslo dienų ir "susikirto" per egzaminus. Palikta antriems metams, ji griežtai atsi-